

baar. De sophismen der arbeiders-leiders hadden hun zuiver-denken beneveld; ze waren blind en verblind....

Moest hij rekening houden met de woede-uitingen van dien Aardman? En was die Weinman te vreezen? Zou de oorlog er komen?....

Neen, het waren niet déze vragen, die Ben Adam benauwden! Op dit moment was het hem zelfs bijna onverschillig, welk antwoord de toekomst hem op deze vragen zou geven. Maar dit was het, dat hem pijnigde, en dat hem moedeloos worden deed: hij zag in, dat hij te laat was geweest!

Te laat!

Om de geestelijke nooden van zijn arbeiders had hij zich niet bekommerd! Hij had, mee door zijn eigen hard werken, gezorgd, dat zijn menschen materiëel onbezorgd konden leven; wie werken wilde, had bij hem brood in den meest ruimen zin. Maar inderdaad: ook arbeiders waren mēnschen! Ze waren dēnkende menschen! Onder den arbeid door konden ook hūn hersenen arbeiden!.... En diēn arbeid had hij niēt geleid; hij had voor hun geestes-ontwikkeling niet de goede banen gezocht!

En nu waren deze menschen het slachtoffer geworden van het socialisme! Die leiders hadden op hūn wijze hun het denken bijgebracht, en, omdat zij niet of niet-goed onderscheiden konden, waren ze bezwēken voor de drogredenen van het Marxistisch ideaal!

En dit was zijn schuld!.... De schuld van hēm, Ben Adam....

(Wordt vervolgd)

JEUGDSCHRIJVERS



DOOR A. J. DREWES

W. G. VAN DE HULST

ALS GE NU WETEN WILT, HOEVEEL WE zijn vooruitgegaan op het gebied van de Christelijke jeugdlectuur, dan moet ge eerst op uw gemak eens Gerdes' boeken lezen — neem de beste maar — en dan moet ge u eenigen tijd met Van de Hulst bezig houden. Dan valt u het onderscheid dadelijk op. Bij Gerdes interessante, spannende verhalen. Maar een zonderlinge, stijve taal. Boekentaal, wonderlijk aandoende in een tijd na '80. Bij Van de Hulst goede, behoorlijke zinnen, kalme verteltrant, levendigheid in den dialoog, meer kinderlijkheid. Meer van dezen tijd. Hij vertelt, Gerdes beschrijft. Gerdes geeft ook in zijn beste boeken, waaronder ik nog steeds de Wouter Harmsen-serie reken, geen menschen van vleesch en bloed, maar wandelende ideeën van goed en kwaad, van godsvrucht en boosheid. En Van de Hulst teekent jongens en meisjes, van wie ge, ook al doen ze als Gerdientje nooit kwaad, toch niet de gedachte voelt opkomen, dat het geen echte kinderen zijn. Gerdes is vóór alles evangelist en zijn personen zijn niet anders dan aankleedingen van zijn evangelisatie. Van de Hulst is vader, is schoolmeester en ge ziet telkens en telkens weer, hoe hij met een kinderlijk, open, liefhebbend oog zijn kinderen ziet, ook in hun fouten en in hun gebreken, in hun moeite en strijd,

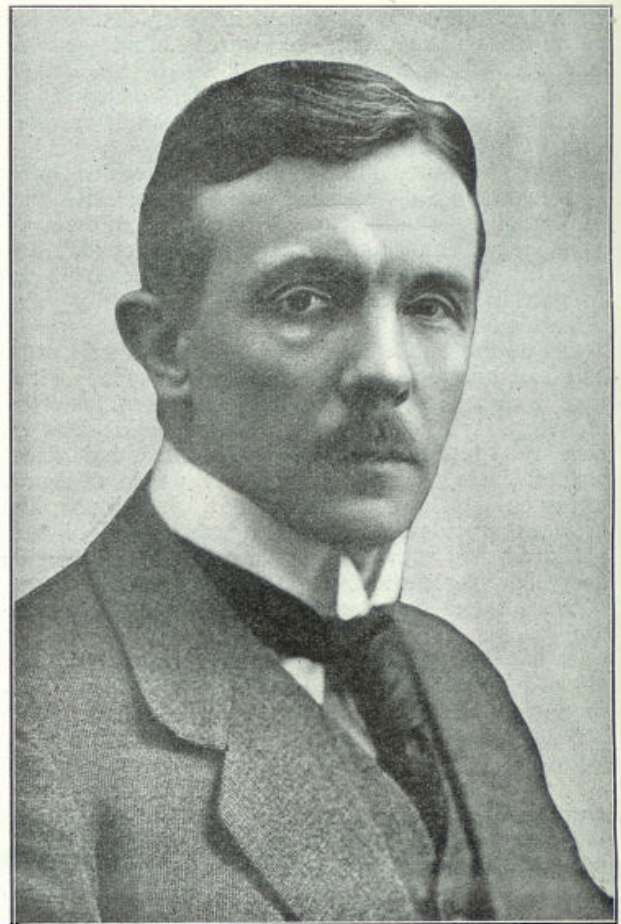


Boschbrand. — Een blik op de vlammenzee, waardoor bosschen in het Oosten van ons land geteisterd werden.

Ge vraagt u wel eens af, of hij dien strijd niet te zwaar, te groote-menschachtig voelt, of inderdaad de indrukken bij een kind wel zoo diep gaan, als hij ze ziet. Maar nooit slaat ge uw boek dicht met een zeker gevoel van wrevel om de braafheid, de onkinderlijkheid van zijn personen. Wat ge wel eens opmerkt, dat is, dat hij zich herhaalt. Maar als ge daarover gaat nadenken, dan vraagt ge u af, of het wel anders kan. Of het leven van een kind wel zoo gevarieerd is, dat hij andere situaties kon geven.

Meen nu niet, dat Van de Hulst zijn boeken maakt naar een vooruitgeschreven recept. Dat doet hij juist niet. Als hij begint, weet hij vaak zelf niet, hoe het loopen zal. Maar hij leeft met zijn personen mee en doorleeft met hen de verwickelingen, waarin hun omgeving en hun karakter, hun aanleg en hun temperament hen brengt. En dan spreekt het wel vanzelf, dat er in dat leven van zijn personen veel van zijn eigen leven moet komen. Want hun leven gaat door zijn ziel. Hij staat niet objectief tegenover zijn personen. Anders dan Gerdes, wiens verstandelijk overleg zijn personen deed handelen, zooals voor zijn doel — evangelisatie — hem noodig voorkwam, en wiens leven daardoor slechts in één richting — de godsdienstige — op zijn uitbeelding van zijn figuren influenceerde, is het bij Van de Hulst, wiens geheele persoonlijkheid meeleeft in zijn jongens. Het zijn vooral jongens, die hij teekent. Zelfs in *Gerdientje* is het meisje, wier naam de titel is van het boek, niet de hoofdpersoon, maar is het haar oudste broer. Dat moet Van de Hulst wel doen, omdat hij zich zelf geeft. Maar daarin ligt dan ook de oorzaak van de betrekkelijke overeenkomst van de belevingen, die hij bij zijn jongens schildert. Daardoor leven ze ook, zijn ze geen marionetten; treedt de auteur minder op den voorgrond, zooals dat vrij hinderlijk bij Gerdes vooral in *In Utrecht* gebeurt, waar Wouter Harmsen de drager is van Gerdes' ideeën omtrent het instituut der Kerk. Daar spreekt Gerdes en niet de held van het verhaal. Dat ontdekt ge bij Van de Hulst niet. En daarom staat zijn werk literair hooger. Zijn gevallen vloeien logisch uit elkander voort. Ze groeien uit elkaar. Hij geeft een verhaal, maar gebruikt het verhaal niet zichtbaar als omhanging van zijn doel. Dat heeft hij natuurlijk wel met zijn verhalen. Hoe zou het anders kunnen? De kunst om de kunst is bij een Christen-schrijver iets onmogelijks. Hetzij ge eet, hetzij ge drinkt, hetzij ge iets anders doet, doet het al ter eere Gods, is ook voor den Christen-auteur geen holle frase. Maar hij benadert zijn doel op zijn eigen wijze. Niet door een preek en niet door een overigens goede en prijzenswaardige redeneering, zooals Gerdes dat telkens weer tracht te doen, maar door het leven van zijn helden te laten spreken voor de goede beginselen, die hun leven richten.

De daad is bij hem het sprekende element, niet in de eerste plaats het goede woord. Niet de beschouwing maar de beleving. Dat vindt ge bij Gerdes ook wel, maar Gerdes vindt het telkens noodig om zelf weer eens het woord te nemen, als de explicateur bij de film. Dat doet Van de Hulst niet. Hij laat het leven van zijn jongens, ook het intieme zieleleven aan zijn lezers voorbij gaan en laat ze zien — niet hooren! — dat alleen in de gehoorzaamheid aan Gods gebod, in het vertrouwen op den Heer, rust en vrede te vinden is. Dat de pogingen om goed te zijn en om goed te doen ook bij de beste voornemens falen en dat alleen in Gods kracht het kwaad wordt overwonnen. Daarom



behoeven zijn jonge lezers ook bij hem geen stukken over te slaan, zooals ze bij Gerdes doen. Ze lezen hem van a tot z en hij houdt ze vast. Hij boeit ze. Hij is er zelf van overtuigd, dat een boek boeiend moet zijn, zal het gelezen worden.

En dan is er nog wat, dat zijn boeken vooral voor twee perioden van het kinderlijk leven geschikt maakt. Want hij bestrijkt niet den geheelen kinderleeftijd. Hij schrijft voor de kleintjes, kinderen van zes, zeven jaar, en voor de groteren, kinderen van tien tot twaalf, dertien jaar. Voor de jeugd tusschen zeven jaar en tien jaar vindt ge niet veel bij hem. Dat komt, doordat zijn boeken over kinderen handelen, kleinere kinderen in de eerste periode van hun schoollleeftijd, en over kinderen, bij wie het zedelijk bewustzijn begint te ontwaken. Zijn kleine kinderen zijn zonder meer vroom. Als ze verdwaald zijn in het bosch of in de sneeuw, dan doen ze hun gebedje. Dat is juist gezien. Zoo gaat het met kinderen. Wie zelf uit een Christelijk gezin komt en zich uit zijn jeugd, uit zijn eerste bewuste jeugd moeilijkheden herinnert, moeilijkheden, die dan altijd van buiten af kwamen, die weet ook, hoe hij dan kinderlijk, zooals zijn moeder het hem had geleerd, zijn gebedje deed. Maar bij zijn grootere kinderen gaat het anders. Bij hen komen de moeilijkheden niet in de eerste plaats van buiten af, maar ze komen van binnen uit. Die grootere jongens krijgen het met zich zelf te kwaad. Het goede, dat ze doen willen, doen ze niet, maar het kwade, dat ze niet willen, dat doen ze. En dat brengt het conflict. Dat conflict

nu schildert Van de Hulst telkens weer in zijn jongens. En dat is in den grond der zaak ook bij allen hetzelfde. Ze komen te staan voor de vierschaar van Gods heiligheid. En ze schieten te kort. Ze probeeren het nog eens en ze schieten weer te kort. En ze nemen zich voor, o ja alles, wat goed is, en dan is het weer mis. En dan zijn ze ellendig. En ze willen er zich branie-achtig van af maken. Maar het lukt ze niet. Of ze gaan er over tobben en komen nog verder van huis. En dan komt de opvoeder Van de Hulst en hij spreekt niet goede woorden en hij geeft geen goeden raad, maar hij teekent zijn jongens, hoe ze, ze weten zelf niet hoe, den invloed ondergaan van den Geest Gods, die hen leidt in de waarheid. Het zaad blijkt levend te zijn en de plant blijkt te kunnen groeien en aanvankelijk vrucht te geven.

En hij kent de moeilijkheden ook, de maatschappelijke moeilijkheden, waarin zijn jongens kunnen verkeren. Heel veel van zijn jongens komen uit een vrij sobere omgeving. En hij kent de zorgen van zulk een omgeving uit eigen ervaring. Dat kunt ge op iedere bladzijde lezen. Neem *Jaap Holm en zijn vrinden*, neem *Gerdientje*, en ge leest het telkens weer. En hij weet ook, hoe jongens dan de tanden op elkaar kunnen klemmen en de handen uitsteken om te helpen. Hij weet, wat ze kunnen en hoe graag ze willen.

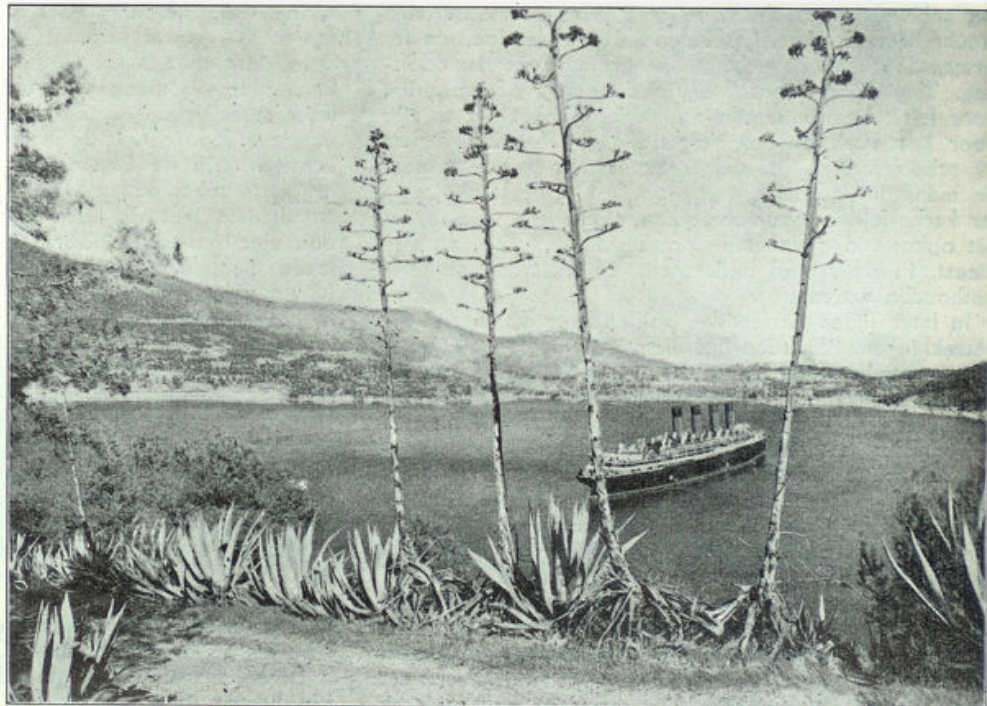
Dat blijkt ook in zijn meer historische verhalen. Uit een van zijn eerstelingen, *Willem Wycherts*, dat hij onder den schuilnaam Jan van der Croese schreef. Zijn school of zijn woning stond toen in de Croesestraat. In dit boek is hij nog geheel onder den invloed van Oltmans. Er komen verschillende situaties in voor, die sterk aan Oltmans herinneren. Maar wat hij geworden is, is ook daar reeds in afgeteekend. Willem Wycherts is een verhaal van een jongen. Net als *Er op of er onder*, het verhaal van een jongen tijdens de inneming van Den Briel. Dan hebt ge nog het onlangs opnieuw verschenen verhaal van *Twee jongens uit den Franschen tijd*. Misschien zijn er nog meer historische verhalen van hem, die ik niet ken.

Maar niet alleen de jongens en de familie in sobere omstandigheden, ook het leed van den ouderdom heeft hem ontroerd. *Ouwe Bram*, de opstandige lijder, en de grootvader van *Peerke* zijn hier de bewijzen van. *Peerke* vooral. Daarin treft u de tegenstelling tusschen de wijze, waarop de jeugd haar leed draagt, en waarop de ouderdom het doet. Daar snijdt het dieper in het leven. Ik kan dan ook begrijpen, dat Van de Hulst *Peerke* zijn beste boek vindt. Al vermoed ik, dat vooral zijn jeugdige lezers het niet met hem eens zijn. Want *Peerke* is minder

een boek van het jonge levensleed dan van het levensleed van den ouderdom. En het gaat hier als in *Gerdientje*, waar niet de titelheld de hoofdpersoon is. Al blijft de grootvader op den achtergrond, voor den schrijver is hij evenwel in den grond der zaak de hoofdpersoon. *Peerke* moest natuurlijk sterven en zijn grootvader bleef leven en zijn zware kruis dragen. Maar hij draagt het anders dan *Ouwe Bram*.

Als ik nu volledig wilde zijn, dan zou ik veel meer moeten noemen dan ik gedaan heb. Ik zou moeten spreken van zijn Bijbelsche Geschiedenis. Maar dat doe ik nu niet. Ik heb me voorgenomen alleen over zijn werk van fictie te schrijven. En de Bijbelsche Geschiedenis valt daarbuiten. Evenals zijn werk voor de school.

In zijn jeugdboeken hebben we van hem een waardevol geschenk ontvangen voor onze lezende kinderen. Ik kan ze ieder, die een goed boek zoekt voor kleintjes en voor jongens tot twaalf, dertien jaar, zonder voorbehoud aanbevelen. Als de jongens ouder worden dan dertien jaar, willen ze liever wat anders. Ik kreeg daar dezer dagen nog een sterk bewijs voor. Met een groep jongens en meisjes van vijftien, zestien jaar zocht ik wat boeken uit voor de bibliotheek. Met veel animo begroetten ze *Werden und Wachsen* van *Agnes Sapper*. Ze hadden *Die Familie Pfäffling* (in het Hollandsch vertaald onder den titel *De Familie Peereboom*) gelezen, en waren blij met *Werden und Wachsen*. (Holl. vertaling: Groeien en bloeien.) Maar toen ik ook een van Van de Hulst's laatste boeken: *De Roode Vlek*, liet zien, zeiden verschillende jongens en meisjes, die het gelezen hadden, dat het beter was voor de eerste of de tweede klas d. w. z. voor kinderen van twaalf à dertien jaar. Waarmee ze volkomen mijn oordeel er over bevestigden. Maar voor die is het dan ook best. Ik hoop zeer, dat Van de Hulst ons ook wat zal geven voor jongens en meisjes tusschen zeven en tien jaar. Daar zullen we zeker echt blij mee zijn.



Lente aan de Fransche kust